

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

597

Vragen van het lid **Mutluer** (PvdA) aan de Minister van Justitie en Veiligheid over *de investeringen tegen ondermijning* (ingezonden 23 september 2022).

Antwoord van Minister Yeşilgöz-Zegerius (Justitie en Veiligheid) (ontvangen 4 november 2022). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2022–2022, nr. 317.

Vraag 1

Kent u de berichten «Miljoenen voor de schijn van daadkracht» en «Honderden miljoenen tegen ondermijning leveren nauwelijks resultaat»?^{1, 2}

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Is het waar dat er tussen 2017 en 2022 ruim 900 miljoen voor de bestrijding van ondermijnende criminaliteit is vrijgemaakt? Zo nee, wat is het bedrag dan wel en voor welke concrete instrumenten of inzet is dit gebruikt?

Antwoord 2

Ja, dat klopt. Van 2017 tot 2022 is in totaal 926 miljoen euro vrijgemaakt voor de bestrijding van ondermijnende criminaliteit, waarvan het overgrote deel in 2022 (zie tabel 1). In onderstaande tabel worden deze beschikbare middelen weergegeven, ingedeeld in incidentele middelen (bijvoorbeeld «Incidentele bijdrage Ondermijning») en structurele middelen (bijvoorbeeld «Versterking ondermijning»).

¹ Investico, 14 september 2022, «Miljoenen voor de schijn van daadkracht (geannoteerd verhaal)», Miljoenen voor de schijn van daadkracht (geannoteerd verhaal) – Investico (platform-investico.nl).

² Investico, 14 september 2022, «Honderden miljoenen tegen ondermijning leveren nauwelijks resultaat», Honderden miljoenen tegen ondermijning leveren nauwelijks resultaat – Investico (platform-investico.nl).

Middelen Ondernijning		2018	2019	2020	2021	2022
Regeerakkoord 2017	Incidentele bijdrage Ondernijning	-	35.080	33.215	31.705	-
	Versterking ondernijning	5.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Ontwerpbegroting 2019	Incidentele bijdrage Afpakken	3.650	7.588	2.082	13.128	1.900
Najaarsnota 2019	Incidentele bijdrage BOTO	-	-	88.000	22.000	-
Voorjaarsnota 2020	BOTO	-	-	-14.050	119.341	163.709
Ontwerpbegroting 2022	Prinsjesdagmiddelen	-	-	-	-	274.751
	Incidentele Prinsjesdagmiddelen	-	-	-	-	98.849
Voorjaarsnota 2022	Middelen coalitieakkoord 2021	-	-	-	-	-
TOTAAL		8.650	52.668	119.247	196.174	549.209

Een specificatie van de besteding naar opgaven is opgenomen in de financiële bijlage van de Najaarsbrief georganiseerde, ondernijnende criminaliteit.³

De aanpak heeft zich tussen 2017 en 2022 ontwikkeld van een regionale versterkingsbeweging naar een breed offensief. Zoals ik in mijn brief van dit voorjaar uiteen heb gezet, zijn voorkomen, verstoren van het verdienmodel & doorbreken van criminele netwerken, bestraffen en beschermen nu de hoofdlijnen van de aanpak van georganiseerde, ondernijnende criminaliteit. In de eerste jaren was er vooral incidenteel geld beschikbaar (het Ondernijningsfonds), wat alleen uitgegeven kon worden aan projecten en initiatieven voor een aantal jaren. Dit is gemonitord door via een procesevaluatie en actieonderzoek⁴ te kijken naar wat we konden leren van de (ervaringen binnen de) projecten voor verbeteringen tijdens de looptijd en voor eventuele toekomstige inzet. Een inventarisatie van de projecten gefinancierd uit de gelden in het Ondernijningsfonds is te vinden in de *midterm review* die is uitgevoerd voor de regionale versterkingen.⁵

Met de komst van structurele financiering (BOTO Voorjaarsnota 2020 en de middelen die met de ontwerpbegroting 2022 beschikbaar zijn gesteld) en daarmee ook de mogelijkheid om organisaties structureel te versterken met extra capaciteit, is de aandacht verschoven van de tijdelijke aard en impact van de (op projecten gerichte) versterkingsbeweging, naar de brede impact van de over de hele linie structureel versterkte aanpak. Daarbij wordt enerzijds de basis bij de partners in de keten versterkt. Daarnaast wordt ingezet op de continuering van aanpakken, zoals preventie met gezag en de regionale versterking, waarin bewezen effectieve interventies worden geborgd en verbreed. Ten slotte zetten we in op nieuwe, innovatieve maatregelen, waarvan we door het nabij volgen en de inzet van evaluatie in de toekomst goed moeten kunnen bepalen of deze effectief zijn, en waar nodig moet worden bijgestuurd.

Bij een brede, structureel versterkte aanpak past dus ook een duurzame wijze van sturing en verantwoording, die in samenhang inzichtelijk maakt wat de resultaten en effectiviteit van de brede aanpak is. We richten daarvoor een samenhangend geheel aan instrumenten in dat bijdraagt aan een solide kennissysteem en een gezamenlijke lerende aanpak. Met het doel om inzicht in de effectiviteit van specifieke interventies te vergroten, wordt onderzoek en evaluatie naar lopende aanpakken uitgevoerd. En om op de langere termijn goed zicht te kunnen houden op trends en ontwikkelingen, wordt de kwantitatieve monitoring verbeterd. Dat doen we door in overleg met betrokken partners de kwaliteit van brondata voor relevante indicatoren te vergroten en bestaande monitoringsinstrumenten door te ontwikkelen. Voor de zomer van 2023 geef ik in mijn volgende halfjaarlijkse brief een geactuali-

³ De brief waar naar wordt verwezen, is gelijktijdig met de beantwoording van deze Kamer-vragen naar de Tweede Kamer verzonden.

⁴ Nelen, H., Wingerde, K. Van, et al. (2021). *Procesevaluatie en Actieonderzoek versterking aanpak ondernijnende criminaliteit* (3066a). Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum. Via: Procesevaluatie en Actieonderzoek versterking aanpak ondernijnende criminaliteit (wodc.nl)

⁵ Hiemstra & De Vries (2020). *Midterm Review versterkingsplannen ondernijning*. Bijlage bij Kamerstuk 29 911, nr. 292.

seerd beeld, kwalitatief en kwantitatief, van het probleem en de aanpak van georganiseerde, ondermijnende criminaliteit.

Hoe het in deze jaren beschikbare bedrag is verdeeld en waar het voor is ingezet kunt u vinden in de volgende kamerbrieven over de beschikbaarheid en verdeling van het geld:

- Tweede Kamer, vergaderjaar 2018–2019, 29 911, nr. 212: Versterking aanpak ondermijning: actuele stand van zaken. Bevat uitwerking van het Ondermijningsfonds (€ 100 mln.) en de toelichting over hoe de gelden zijn verdeeld over de regio's t.b.v. de regionale versterking.
- Tweede Kamer, vergaderjaar 2019–2020, 29 911, nr. 254: Contouren breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit. *In deze brief wordt geschetst hoe het incidentele geld van de Najaarsnota 2019 zal worden besteed.*
- Tweede Kamer, vergaderjaar 2019–2020, 29 911, nr. 281: Uitwerking breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit. *In deze brief is uitgewerkt hoe het geld dat bij Voorjaarsnota 2020 beschikbaar kwam werd verdeeld.*
- Tweede Kamer, vergaderjaar 2021–2022, 29 911, nr. 329: Extra investeringen in het breed offensief tegen ondermijnende criminaliteit. *Deze brief bevat de verdeling van de middelen die met de ontwerpbegroting 2022 beschikbaar zijn gesteld.*

Vraag 3

Is het waar dat er in 2019 vanuit het ondermijningsfonds 126 gefinancierde initiatieven voor de bestrijding van ondermijnende criminaliteit waren en dat er daarna nog 37 «nieuw beloofde anti-ondermijningsprojecten» zijn bij gekomen? Zo ja, hoe beoordeelt u dit aantal? Zo nee, wat is er dan niet waar?

Antwoord 3

Het Ondermijningsfonds was een fonds van € 100 miljoen, wat verdeeld over drie jaar is uitgegeven (zie figuur 1). € 15 miljoen is naar de landelijke partners gegaan, € 85 miljoen is gebruikt om regionale versterkingsplannen te financieren. Bij de toekenning van deze middelen is aan regio's de ruimte gegeven om aan te geven wat er in hun regio nodig was. In de uitvraag van de regionale versterkingsplannen is op basis van advies van het Strategisch Beraad Ondermijning een kader met randvoorwaarden meegegeven. Om de benodigde focus te creëren en versnippering te voorkomen, is de integrale aanpak van de illegale drugsindustrie als centraal uitgangspunt benoemd. In de versterkingsplannen van de regio's is vervolgens opgenomen op welke focuspunten en hoofdlijnen de aanpak zich richt, maar worden de projecten die in de uitvoering tot stand zijn gekomen niet allemaal separaat zichtbaar. De tussenrapportage⁶ van de evaluatie van het Ondermijningsfonds, constateerde dat aan het begin van het onderzoek (medio 2019) er 126 initiatieven werden gefinancierd vanuit het Ondermijningsfonds. Ik ga ervan uit dat dat cijfer voor dat moment klopte. De onderzoekers concluderen zelf dat daarna met de versterkingsgelden nog een onbekend aantal andere projecten is ondersteund. Een deel van deze projecten wordt nu voortgezet met financiering uit de Prinsjesdagmiddelen voor regionale versterkingen. Andere worden niet voortgezet of zijn inmiddels afgerond. De aanpak van ondermijnende criminaliteit is sinds het Ondermijningsfonds meerdere keren uitgebreid (zie ook de beantwoording van vraag 2), maar ik kan daar geen aantal zoals «37» aan hangen.

Vraag 4

Is het waar dat er, zoals uw woordvoerder stelt, dat er «mede zoveel projecten en initiatieven [zijn], omdat ze in de praktijk samenhangen en in elkaar overgaan»? Zo ja, werd en wordt de samenhang tussen die projecten bewaakt en door wie? Zo nee, wat is er dan niet waar?

⁶ Nelen, H., Wingerde, K. Van, et al. (2021). *Procesevaluatie en Actieonderzoek versterking aanpak ondermijnende criminaliteit* (3066a). Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum. Via: Procesevaluatie en Actieonderzoek versterking aanpak ondermijnende criminaliteit (wodc.nl)

Antwoord 4

Deze quote van de woordvoerder was het onderdeel van een toelichting op een lijst die Investico had voorgelegd. Deze toelichting doelde op een lijst van (37) projecten, initiatieven en documenten waarvan Investico aannam dat dit losstaande projecten waren. Deze liepen echter (deels) in elkaar over of hingen met elkaar samen. Ter illustratie: de Toekomstagenda Ondernijning vormde in 2017 als visiestuk de basis voor de aanpak van ondernijning. De Actieagenda Aanpak Ondernijning was de concrete uitwerking daarvan. Vervolgens kwam de financiële dekking voor deze aanpak weer uit het Ondernijningsfonds bij het Regeerakkoord van 2017. Uit dit fonds zijn de versterkingsprogramma's (de «126 projecten») bekostigd. Zo vormen we een samenhangende aanpak, juist door te zorgen dat het een volgt uit het ander en goed met elkaar samenhangt. Investico leek in de betreffende lijst de conclusie te trekken dat bijvoorbeeld de agenda's los van elkaar staande projecten waren.

Vraag 5

Deelt u de mening van de voorzitter van de Nederlandse politiebond dat het onduidelijk is waar alle gelden zijn gebleven, dat «het geld [...] volledig verdampt» is en dat er geen sprake is van een «succesverhaal»? Zo ja, hoe kan dat? Zo nee, waarom niet en kunt u dan duidelijk maken waarom er wel sprake is van een succesverhaal?

Antwoord 5

Nee, die mening deel ik niet. Het is duidelijk waaraan het geld wordt besteed en het geld is niet «verdampt». De vraag of de aanpak van ondernijnde criminaliteit een succesverhaal is, kan niet eenvoudig en zeker niet eenduidig worden beantwoord. Zolang er wereldwijd illegale drugs gebruikt worden, zullen we georganiseerde criminaliteit nooit helemaal kunnen uitroeien. In de afgelopen jaren hebben we wel belangrijke stappen gezet om de aanpak te versterken. Hierdoor ben ik ervan overtuigd dat Nederland, in samenwerking met partners in binnen- en buitenland, de georganiseerde drugscriminaliteit fors zal reduceren. Bij het inrichten van de aanpak van deze vorm van criminaliteit, zullen we steeds flexibel moeten blijven om in te kunnen spelen op de veranderende werkwijzen van criminelen, vertrouwen op de expertise van de partners die dit belangrijke werk doen, en blijven leren van onze successen die we boeken, maar ook van inzicht in wat niet zo goed werkt als we gedacht hadden.

Vraag 6

Is het waar dat u geen definitieve lijst kan verstrekken van initiatieven en projecten die met ondernijningsgelden zijn gefinancierd? Zo ja, hoe komt dat? Zo nee, kunt u die lijst alsnog verstrekken?

Antwoord 6

Ja, ik kan geen definitieve lijst verstrekken van *alle* initiatieven en projecten die met ondernijningsgelden zijn gefinancierd. De monitoring is gericht op het vormen van een lerende aanpak, in het geval van het Ondernijningsfonds bijvoorbeeld in de vorm van een *midterm review*⁷ en een meerjarige evaluatie⁸ over de projecten die gefinancierd werden vanuit de versterkingsgelden.

Vraag 7

Kunt duidelijk aangeven hoe de genoemde 916 miljoen euro is besteed? Aan welke projecten of initiatieven is dat budget besteed? Zo nee, waarom kunt u dit niet?

Antwoord 7

Zie het antwoord op vraag 2.

⁷ Hiemstra & De Vries (2020). *Midterm Review versterkingsplannen ondernijning*. Bijlage bij Kamerstuk 29 911, nr. 292.

⁸ Nelen, H., Wingerde, K. Van, et al. (2021). *Procesevaluatie en Actieonderzoek versterking aanpak ondernijnde criminaliteit* (3066a). Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum. Via: Procesevaluatie en Actieonderzoek versterking aanpak ondernijnde criminaliteit (wodc.nl)

Vraag 8

Kunt u duidelijk maken tot welke concrete resultaten in de zin van bestrijding van ondermijning de projecten en initiatieven hebben geleid? Zo ja, kunt u de Kamer daar dan voor de begrotingsbehandeling van Justitie en Veiligheid over berichten? Zo nee, waarom niet en hoe kan de Kamer dan wel beoordelen of de uitgaven tegen ondermijning effectief zijn en zijn geweest?

Antwoord 8

De afgelopen jaren heeft de Tweede Kamer elk jaar in het najaar een voortgangsbrief ontvangen over de aanpak van ondermijnende criminaliteit, waarin de concrete resultaten van de aanpak besproken worden. U ontvangt dit najaar voor de begrotingsbehandeling ook weer een brief over de voortgang van de aanpak.